

PROF. MR. DR. JOHANNA C. HUDIG, 1907-1996

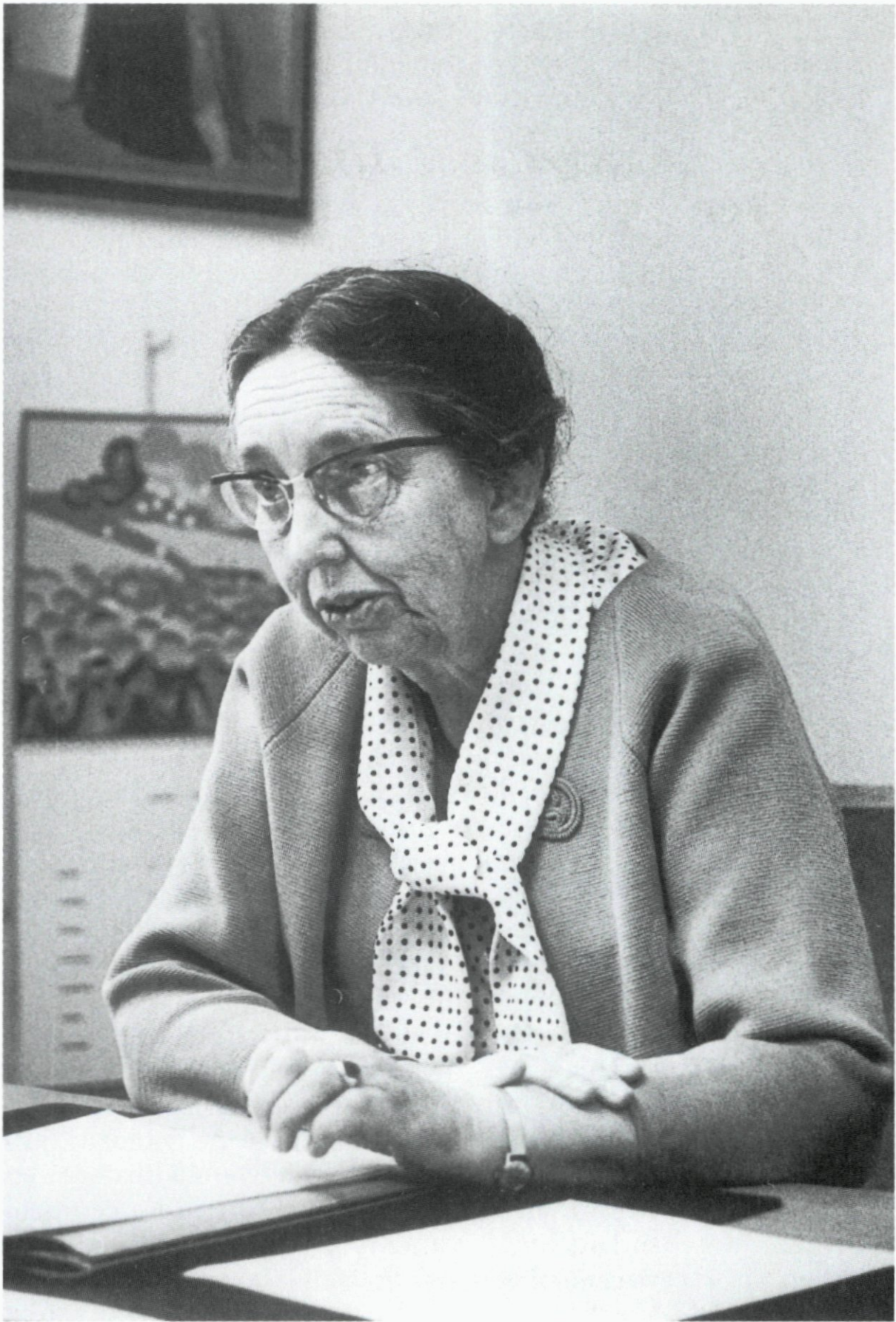
DOOR R.C. LENSINK-BOSMAN EN M. WILSCHUT

Op 29 juli 1996 kwam een einde aan het leven van een wel zeer bijzondere vrouw. Op die datum overleed op de leeftijd van 89 jaar Johanna Clementina Hudig, oud-kinderrechter in de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam en oud-hoogleraar kinderrecht en kinderscherming aan de Universiteit te Utrecht.

Haar leven begon in Groningen, waar zij op 27 maart 1907 werd geboren en waar zij de middelbare school - de meisjes HBS - heeft bezocht. Deze opleiding gaf geen toegang tot een universitaire studie, maar omdat toen al duidelijk was dat de capaciteiten van Han Hudig verder reikten dan de aanvankelijk door haar gekozen opleiding kinderverzorging en opvoeding, deed zij op zeer terecht advies van een vriend des huizes staatsexamen, waarna in 1930 de weg naar de universiteit voor haar openlag. De rechtenstudie werd haar keuze en reeds in 1934 studeerde zij af in publiekrechtelijke richting.

Het vak van jurist was haar op het lijf geschreven, maar om in die tijd als jurist aan de slag te gaan, was niet eenvoudig en zeker niet voor een vrouw. Het in die jaren door prof. W.P.J. Pompe opgerichte criminologisch instituut te Utrecht bood haar gelegenheid om zich verder op juridisch terrein te ontwikkelen en zij nam aldaar de gelegenheid waar om haar proefschrift *De criminaliteit der Vrouw* voor te bereiden. Met vooruitziende blik luidde één van haar stellingen bij de promotie: 'dat de Wet niet verbiedt dat een vrouw een benoeming tot rechter kan aanvaarden'. Weinigen zullen bij het lezen van die stelling er toen aan gedacht hebben dat haar woorden ruim tien jaar later bewaarheid zouden worden.

In 1938 verlegde zij haar werkterrein naar Rotterdam, de stad die zij vanwege familiebanden al vanaf haar kinderjaren kende en die haar tot aan haar overlijden zeer lief bleef. Van 1938 tot 1946 werkte zij daar als inspectrice van de kinderpolitie en legde zij zodoende de basis - naar later bleek - voor haar verdere toekomst. Immers in die functie kwam zij regelmatig in contact met de toen zittende kinderrechter, mr. J. Overwater, en zo werd zij aangetrokken tot de praktijk van het werk van de kinderrechter. Na de oorlog wilde zij graag haar blik verruimen en zij vond de mogelijk-

27. Prof. mr. dr. J.C. Hudig.

heid daartoe in een studiebeurs voor de University of Chicago, waar zij zich verder kon bekwamen in de criminologie en in 'social service'. Gedurende haar verblijf in Amerika hoorde zij van mr. Overwater dat er een vacature voor kinderrechtser in Rotterdam werd opengesteld en hij raadde haar aan om maar eens te gaan solliciteren. Een vrouw in de rechterlijke macht! De wet verbood het niet - zoals door haar al jaren geleden was gesteld - maar het was haar ook duidelijk dat 'men' niet stond te trappelen om aan het fenomeen 'vrouwelijke rechter' te beginnen.

Zoals zij zelf daarover in haar memoires schreef: 'Elk jaar bij de behandeling van de justitie-begroting in de Kamer werd gevraagd waarom geen vrouwen tot rechter konden worden benoemd. Steeds weer was het antwoord van de Minister dat dit niet kon omdat in de wet de rechter steeds als mannelijk wordt aangeduid. En als psychologisch argument werd aangevoerd dat vrouwen te emotioneel reageren om tot een objectief oordeel te komen. In 1947 werd het 25-jarig jubileum van het instituut van de alleen-sprekende rechter (kinderrechtser en politierechter) gevierd. De toenmalige Minister van Justitie van Maarsseveen sprak de feestrede uit in de Ridderzaal en maakte bekend dat voor het eerst een vrouw tot rechter benoemd zou worden met de bedoeling de behandeling van kinderkzaken op zich te nemen. Ik was bij die plechtigheid aanwezig en hoorde toen dat ik als rechter in de Arrondissementsrechtbank te Rotterdam benoemd was.'

Een ander bezwaar, buiten het vrouw-zijn om, lag in het feit dat zij als buitenstaander gebrek zou hebben aan rechterlijke scholing; immers in die jaren begon men als griffier om zo het rechterlijk ambt te leren. Voor Han Hudig was deze tussenstap niet weggelegd en ook niet nodig. Zij bezat van nature al eigenschappen die een goed rechter moet hebben om optimaal te kunnen functioneren. Goede juridische kwaliteiten had zij al aangetoond te bezitten, maar bovenal had zij een zeer evenwichtige natuur. Niet voor niets had zij in haar studententijd al de bijnaam 'juf-frouw evenwicht' verworven! Verder kon zij zeer goed luisteren en bezat zij de gave te kunnen relativeren. 'Tja, dat kan nu eenmaal gebeuren', was haar nuchtere opmerking wanneer één van haar pupillen weer eens ontspoord was. Bovengenoemde karaktereigenschappen die van uitermate groot belang zijn - en die ook niet in een opleiding tot rechter kunnen worden aangeleerd - hebben er mede toe bijgedragen dat zij als eerste vrouw binnen de rechterlijke macht niet alleen zeer geslaagd was, maar ook dat zij door

haar functioneren de deur voor andere vrouwen in de rechterlijke macht openzette.

Het vak van kinderrechter was een specialisme, maar werd binnen de rechterlijke macht zeer ondergewaardeerd. Treffend werd dat door een Franse kinderrechter eens uitgedrukt: 'Le juge des mineurs est le mineur des juges'. Niemand die niet kortere of langere tijd als kinderrechter/familierechter heeft gefungeerd, kan bevroeden hoe zwaar het is om zeer ingrijpende beslissingen in de persoonlijke levenssfeer van anderen te moeten nemen. Een strafrechter weet dat, welke vrijheidsstraf hij ook oplegt, eens de deur van de gevangenis weer opengaat; een beslissing van een familierechter kan blijvend een einde maken aan een persoonlijke relatie en voor altijd de deur dichthouden.

Het was van groot belang dat kinderrechters een blijvende positie binnen de rechterlijke macht konden innemen en dat zij niet - zoals anderen - hoefden te rouleren binnen de andere sectoren van de rechtbank. Han Hudig heeft met haar bijna 30-jarig kinderrechterschap een stempel gedrukt op het vak van kinderrechter. Op haar heel eigen wijze, met geduld, gevoel voor humor, met haar gave tot relativeren en haar oprechte belangstelling voor het wel en wee van haar pupillen heeft zij kans gezien om veel veranderingen die zich in de maatschappij tijdens haar kinderrechterschap voordeden, te accepteren. Zij bleef zichzelf maar kon meegaan met en inspelen op nieuwe vormen van hulpverlening, ook al was zij het lang niet altijd eens met de (te) snelle ontwikkeling binnen de maatschappij waar het de minderjarigen betrof.

Behalve het kinderrechterschap dat zij tot aan haar functioneel leeftijdsontslag bekleedde, was zij ook nog van 1957 tot 1972 buitengewoon hoogleraar in het kinderrecht en de kinderbescherming aan de Universiteit te Utrecht. Aan haar verdiensten op wetenschappelijk terrein is in de vakbladen uitvoerig aandacht geschonken. Zelf ervoer zij de combinatie van wetenschap en onderwijs enerzijds en de praktijk anderzijds door de wisselwerking die daarvan uitging, als zeer waardevol.

Buiten haar werkzaamheden als kinderrechter en hoogleraar maakte zij deel uit van diverse besturen van instellingen van jeugdbescherming. Van 1948 tot 1972 was zij bestuurslid van de Stichting Bevordering van Volkskracht en als zodanig belast met de portefeuille kinderbescherming en kinderopvang.

Nationaal en internationaal genoot zij groot aanzien in de kringen van kinderrechtspraak en kinderbescherming. Terecht werd zij

voor al haar werkzaamheden onderscheiden. In 1964 werd zij benoemd tot ridder in de orde van de Nederlandse Leeuw, in 1977 kreeg zij van de gemeente Rotterdam de Wolfert van Borselenpenning en in 1979 ontving zij het ere-doctoraat van de Nijmeegse Universiteit.

Tot op hoge leeftijd was zij betrokken bij bijeenkomsten die haar als oud-kinderrechter interesseerden en bleef zij openstaan voor een ieder die haar advies kwam vragen. Zij kon gezonde kritiek uitoefenen dank zij haar tot op het laatst toe helder oordeel.

Buiten haar vakgebied was zij een liefhebber van kamermuziek, literatuur en beeldende kunst; dit laatste niet alleen passief, maar ook actief. Het maken van aquarellen tijdens haar reizen naar Zwitserland en Italië gaf haar buitengewoon veel voldoening. Gelukkig zijn veel van haar aquarellen bewaard gebleven; deze zijn helder en vriendelijk en weerspiegelen de geest van de maker. Zij genoot van de natuur en had een grote kennis van bloemen en planten, haar op jeugdige leeftijd bijgebracht door haar vader die verbonden was aan de Landbouwhogeschool te Wageningen.

Een bijzondere vrouw is heengegaan. Haar wijsheid, bescheidenheid en belangstelling voor anderen maakten dat nog jaren na haar vertrek als kinderrechter oud-pupillen regelmatig kwamen informeren hoe het toch met 'juffrouw Hudig' (zoals zij zichzelf steevast bleef noemen) ging. Het was een groot voorrecht Han Hudig gekend te hebben.